

сосуществование заимствованных и «исконных» единиц на принципах «свободной конкуренции» (такая первоначальная конкуренция в итоге, как правило, сведётся к одному из двух предыдущих случаев).

Роль результатов взаимодействия вариантов английского языка не может быть ограниченной только «количественной», то есть ролью пополнения лексико-семантической макросистемы значительным числом инноваций. Описанные ранее «качественные» показатели процессов обогащения английского языка в целом, под которыми подразумеваются, прежде всего, возникновение и распространение новых словообразовательных элементов и моделей, также обусловлены межвариантными контактами. Именно из американского в британский и в другие варианты в последние десятилетия пришли элементы, выполняющие роль аффиксов, например, *-erati*, *-friendly*, *-gate*, *-gram*, *-holic*, *-near*, *-something*, *-thon*, *-uber*. С полинациональностью и поливариантностью английского языка связаны и такие уже отмеченные тенденции, как рост продуктивности определённых словообразовательных элементов, изменение «удельного веса» традиционных способов словообразования, а также общая тенденция к демократизации.

В заключение опять подчеркнём, что нами поданы лишь некоторые, наиболее очевидные с нашей точки зрения наблюдения об инновационных процессах и механизмах в лексико-семантической системе английского языка, как это было заявлено в названии и обосновании темы. В качестве направлений дальнейших исследований инновационных процессов английского языка можно обозначить необходимость раскрытия причин и механизмов формирования новых лексико-семантических вариантов существующих лексических единиц, создание как на базе лексических и семантических неологизмов, так и на основе давно вошедших в английский язык лексем фразеологических инноваций, а также исследование инновационных процессов с позиций когнитивно-лингвального и лингвокультурологического подходов.

УДК 811.133.1'371

ЗЕЛЕНА Ю.Л.

(Львівський національний університет імені Івана Франка)

ФУНКЦІОНУВАННЯ АТРИБУТИВНИХ КОНСТРУКЦІЙ В КОНТЕКСТІ ВТОРИННОЇ ПРЕДИКАЦІЇ

У статті зроблена спроба провести аналіз аспектів функціонування атрибутивних конструкцій в контексті вторинної предикації, характеризуючи як поняття вторинної предикації, так і досліджуючи особливості співіснування двох її типів у мові: дієслівної та атрибутивної.

Ключові слова: вторинна предикація, атрибутивний додаток (АД), валентність дієслівного предиката, структурно-семантичний мінімум, предикативне ядро, вербальна комплементация

Зеленая Ю. Л. Функционирование атрибутивных конструкций в контексте вторичной предикации. В статье предпринята попытка провести анализ аспектов функционирования атрибутивных конструкций в контексте вторичной предикации, характеризуя как само понятие вторичной предикации, так и исследуя особенности сосуществования двух ее типов в языке: глагольной и атрибутивной.

Ключевые слова: вторичная предикация, атрибутивный додаток (АД), валентность глагольного предиката, структурно-семантический минимум, предикативное ядро, вербальная комплементация

Zelena Yu. L. The functioning of attributive constructions in the context of secondary predication. This article attempts to analyze aspects of attributive constructions in the context of secondary predication, describing the concept of secondary predication and exploring the features of the coexistence of two its types in language: verbal and attributive types.

Keywords: secondary predication, attributive object (AO), valency of verbal predicate, structural and semantic minimum, predicate nucleus, verbal complementation

Незважаючи на досить часте вживання, не існує єдиної точки зору щодо природи та властивостей вторинних предикатів, рівною мірою як і детального опису атрибутивних конструкцій, що можуть функціонувати в мові, в контексті вторинної предикації. **Актуальність даної статті** визначає те, що проблема вторинної предикації, яка є важливою для європейського мовознавства, недостатньо досліджена вітчизняними лінгвістами, мало теоретичних роздумів й про атрибутивні конструкції, їх статус та лінгвопрагматичні

характеристики.

Отже, метою даної статті є дослідження конструкцій із вторинною предикацією загалом, та вивчення аспектів функціонування атрибутивних конструкцій у її рамках, зокрема. Ця мета передбачає наступні завдання: описати саме поняття вторинної предикації; дослідити атрибутивні конструкції за участю прямого чи непрямого додатку у яких виникають зв'язки як дієслівної, так і атрибутивної предикації; здійснити спробу класифікувати типові конструкції та дійти певних висновків щодо їх функціонування в мові.

В якості джерельної основи у нашому дослідженні було використано тексти з електронного ресурсу літературних творів FRANTEXT за період 1950-2000 р.р. та приклади, взяті з пошукового сервера Google, загальним обсягом 150 стор.

Французький граматист М. Вільме запропонував наступний коментар щодо лінгвістичних досліджень вторинної предикації в сучасній світовій лінгвістичній думці: «Вирішальне питання у філософії англо-саксонської мови, добре представлена проблема у синтаксисі датської мови і виражене явище в аналізі простих речень "clausulae" в американській лінгвістиці, поняття предикації, як логіко-лінгвістичної категорії, було надзвичайно недооцінене в французькій граматиці (...)» [Wilmet 2007, p. 59]. Таким чином факт недостатнього аналізу в сучасній французькій мові функціонування мовних конструкцій в контексті вторинної предикації є визнаним не лише серед вітчизняних, а й серед самих французьких дослідників.

Вторинна предикація виступає предметом вивчення у працях таких сучасних вчених, як П. Лоуренс, Б. Дефранк, К. Гім'є, К. Мюллер, К. Бланш-Бенвеніст, М. Рігель та інших. Ретельне дослідження даних праць дозволив нам провести наше власне дослідження, додаючи до нього певні висновки та

спостереження стосовно взаємодоповнюючого впливу категорій предикативності та атрибутивності в мові.

Саме предикація реалізує в реченні структурно-семантичний мінімум і саме вона є його центром, тоді як інші компоненти речення поширюють, доповнюють чи уточнюють висловлення. Крім первинної, існує ще й вторинна предикація, яка виражається у приписуванні предмету (або іншому об'єкту) певної ознаки. Вона не має самостійного модально-часового значення й ускладнює речення. Таким чином, компоненти із вторинною предикацією завжди семантично й граматично залежать від структур із первинною предикацією та існують на їх тлі.

Механізм вторинної предикації виявляється на різних рівнях речення, навіть й без участі дієслова. Наприклад у наступних конструкціях:

➤ прикладка (аппозиція): *Il avait rencontré Pierre le Grand, tsar de toutes les Russies.* (аппозиція *tsar de toutes les Russies* позначає характеристику, що «прикладається» до синтагми *Pierre le Grand*, не порушуючи її змістового об'єму;

➤ відокремлений епітет: *Énervée, elle est partie en pleurant;*

➤ атрибутивні конструкції за участю прямого чи непрямого додатку: *Pierre boit son café chaud*, де *chaud* є атрибутивним додатком (АД) прямого додатку *son café*.

У даному дослідженні ми сконцентрували нашу увагу саме на конструкціях останнього типу, які, у свою чергу, можуть бути поділені також на три синтактико-семантичні підгрупи.

I. Конструкції із дієсловами «операторами»; йдеться про дієслова, які включають у свою валентність позицію для вживання АД вираженого прикметником, що встановлює відносини вторинної предикації із додатком. Вони не можуть вживатися з тим же значенням без останнього, що, в свою чергу, зумовлює їх розподіл ще на два типи:

1. Дієслівні предикати, що мають єдину позицію вживання, так звану «нульову» позицію, як, наприклад дієслова «être» чи «croire»: *On le croyait plus résistant = On croyait (lui être plus résistant).* У такій позиції лексичне значення дієслова не може, однак, стосуватися додатка, вираженого іменником (*Je croyais la route praticable = La route est praticable ≠ * Je croyais la route).*

Проте, незважаючи на очевидну, на перший погляд, прозорість таких конструкцій,

дослідникам є що додати, розглядаючи їх з різних точок зору. Ми приведемо три з них, згідно трансформаційного, синтагматичного та аргументативного підходів. Представимо їх схематично наступним чином:

(1) SN1 – V – [SN2 – X] → *Jean croyait [sa mère malade]*

(2) SN1 – V – [SN2] – [X] → *Jean croyait [sa mère] [malade]*

(3) SN1 – [V – X] – SN2 → *Jean [croyait malade] sa mère*

(1) SN1 – V – [SN2 – X], де [SN2 – X] розглядається як звичайний цілісний додаток дієслова;

(2) SN1 – V – [SN2] – [X], де [SN2] і [X] вважаються двома окремими додатками дієслова, що можуть аналізуватися по різному:

➤ згідно засад класичного трансформаційного аналізу (Розенбаум 1967, Гросс 1968, Фоконь'є 1974, Постал 1974, Комбетт 1975). Трансформація полягає у конструюванні наступних етапів: усунення дієслова-зв'язки «être», ліквідація відносного займенника *que* і перестановка підмета додаткового підрядного речення у позицію додатку дієслова: *Je croyais [S' que Marie était honnête] => Je croyais [OD Marie] [S' honnête]* [Guimier 1999, p. 76];

➤ за більш сучасними тенденціями у лінгвістичній думці, що відмежовуються від підходів трансформації з прийомами спрощення, скорочення чи перетворення. Для таких дослідників, як Гіме'р (1999), представник поглядів синтагматичної граматики (HPSG) К.Полларда, атрибутивні конструкції із дієсловами типу «croire» характеризуються «розбіжністю між кількістю додатків підкатегорій дієслова і кількістю аргументів у аргументативній структурі» [Guimier 1999, p. 125]. До них долучаються й ті дослідники, які вважають SN2 і X двома окремими конститuantами дієслівної синтагми, що передбачає поглиблений семантичний аналіз пари [SN2-X].

(3) SN1 – [V – X] – SN2

До цього моменту, дискусії стосувалися питання чи дві одиниці конструкції SN2 і X функціонують кожен, як синтаксичний додаток дієслова, чи вони можуть навпаки вважатися, як дві складові частини одного спільного додатку, що відноситься до атрибутивної конструкції і до підмета. Останній вважається предикативним ядром цілого речення. Проте, ще новіші дослідження відмежовуються й від цього, вважаючи, що дієслово втрачає свою центральну роль у подібних реченнях: [V – X] → [V <=> X]. Воно переходить або в статус «модального» дієслова [Blanche-Benveniste 1988, p. 54], або ж стає одним із рівноправних частин, таких як X у межах атрибутивної конструкції, не втрачаючи, проте, своєї аргументативної структури [Neeleman 1994, p. 237]. В обох випадках SN2 трактується як додаток при вторинному предикаті.

2. Дієслова, що поєднують у своєму лексичному семантизмі прямий та атрибутивний додатки за допомогою вторинної предикації. На відміну від «нульової» позиції, розглянутої вище, у конструкціях із даних типом дієслів можна здійснити певні трансформації, що не змінюють загального значення. Наприклад: *Tu me rends malade = Tu fais (moi devenir malade) = *Tu rends que je suis malade*. Перша заміна здійснена за допомогою каузатива «faire faire qch.», а друга перетворенням на підрядне додаткове речення, проте тут ми не маємо еквівалентності значення, оскільки лексичне значення не включає у свій семантизм зв'язки вторинної предикації. До цієї категорії без сумніву можна включити конструкції із дієсловом «avoir» і довести вищесказане: *Marie a les yeux bleus* в жодному разі не означає лише того, що *Marie a des yeux*, навіть якщо первинна предикація у подібних позиціях приводить до експліцитного розуміння таких відносин, як присвійності: *Luc a sa femme malade = La femme de Luc est malade*.

II. Іншою суттєвою категорією атрибутивних конструкцій є та, в якій очевидним є взаємовплив категорій двох типів предикації – дієслівної, яка стосується додатку з одного боку і атрибутивної, з іншого. Наприклад: *Luc a bu son thé tiède* означає звичайно, що «*Luc a bu son thé*»; предикація «*le thé est tiède*» поєднується також із таким твердженням, як: *Son thé était tiède quand Luc l'a bu*, або *Luc a bu son thé quand il était tiède*. Однак, обидва типи предикації не впливають одна на одну, що й доводить приклад, наведений дослідником М. Рігель: *Les*

aubergines, elles les aime farcies, що можна сказати й так: *Elle aime les aubergines quand elles sont farcies*, але не **Les aubergines sont farcies quand elle les aime*; і у цьому випадку «обставинною» предикацією є саме атрибутивна, а не дієслівна [Riegel 1996, p. 194].

III. Третя категорія конструкцій об'єднує в собі усі інші типи, особливі ті, про семантико-синтаксичний статус яких не має одностайної думки дослідників, а лише певні припущення чи вагання стосовно їх статусу, який би ми назвали «серединним» між вербальною комплементациєю та вторинною предикацією.

Йдеться про інтерпретації в яких дієслово і додаток зберігають своє значення, яке б вони мали і без АД-прикметника, проте без присутності якого ці відносини не встановлювались би взагалі. Таким чином АД-прикметник є одним із можливих реалізацій дії, вираженої дієслівною формою. А саме, мова йде про дві наступні інтерпретації цієї форми: перша чисто вербальна, без АД, що лежить в основі відносин «дієслово → додаток», і друга, яка є «оператором», який формує відносини вторинної предикації по відношенню до того ж додатка. Наприклад: дієслово «*écrire*» передбачає присутність додатка, воно може гіперонімічним зв'язком поєднуватися із дієсловом «*faire*», який, в свою чергу, надає інші можливості для вибору додатка, для якого позиція у ролі АД: *Il les écrit (=fait) courts, ses livres* буде прийнятною. На відміну від дієслова «*lire*», яке, належить до того ж лексичного поля, але не «припустить» такого вживання у атрибутивній конструкції: **Il les lit courts*. [Muller 2001, p. 4].

Висновки, які можна зробити із вищезгаданого є наступними:

- предикація реалізує в реченні структурно-семантичний мінімум і є його центром, а дієслівні предикати, які включають у свою валентність позицію для вживання АД-прикметника встановлюють відносини вторинної предикації із додатком;

- дієслово втрачає свою центральну роль у реченнях, що містять атрибутивні конструкції, переходячи нерідко в статус «дієслова-оператора», що рівною мірою як і АД стає носієм вторинної предикації;

- для одного й того ж дієслова існує ряд різноманітних позицій, в яких виникає чи ні зв'язок вторинної предикації між додатком та дієслівною формою;

- очевидним є взаємовплив категорій двох типів предикації – дієслівної, яка стосується додатку з одного боку і атрибутивної, з іншого. Це може спричинятися як екстенсією валентності того чи іншого дієслова, так і «обставинними» синтаксичними зв'язками;

- важко чітко розмежувати усі атрибутивні конструкції в контексті вторинної предикації, здійснивши їх вичерпну класифікацію.

Отже, речення за участю атрибутивних конструкцій, у яких реалізується вторинна предикація є результатом складних процесів синтаксичної компресії та редукції, супроводжуваних замінами як семантико-синтаксичних зв'язків між компонентами реченнєвої структури, так і прагматичних аспектів їх реалізації у мовленні.

Таким чином, можемо підвести загальний підсумок статті, яка, звичайно не є вичерпною і буде доповнюватися наступними дослідженням у ділянці вивчення аспектів функціонування у сучасній французькій мові атрибутивних конструкцій загалом та у рамках вторинної предикації, зокрема.

Література

- Arrivé M., Gadet F., Galmiche M. La grammaire d'aujourd'hui: Guide alphabétique de linguistique française. – P.: Flammarion, 1986. Blanche-Benveniste C. Laissez-le tel que vous l'avez trouvé : Propositions pour l'analyse du fameux attribut du complément d'objet. Travaux de linguistique № 17, 1988, p. 51-68. Guimier C. La thématization dans les langues. Actes du colloque de Caen. Textes réunis par Sonia Branca-Rosoff – In: Langage et société, Volume 90, № 9, 1999, p. 94-96. Muller C. Classes de verbes français transitifs à extension attributive: les opérateurs supplétifs. – In: Langage et référence. Mélanges offerts à Kerstin Jonasson. – Bordeaux, 2001. Neeleman A. Complex Predicates. Dissertation, University of Utrecht, 1994. Riegel M. Les constructions à élargissement attributif: double prédication et prédicats complexes? In: C.Muller, (éd.): dépendance et intégration syntaxique. – Niemeyer, 1996, p. 189-197. Riegel M. et alii. Grammaire méthodique du français. – P.: Hachette, 1994. Tobback E. Les constructions à attribut de l'objet et le marquage de la relation prédicative seconde, Thèse de doctorat. Université de Gand, 2005. Wilmet M. Grammaire critique du français. – Louvain-la-Neuve: Duculot, 2007. <http://www.semantique-gdr.net/dico/>. <http://www.google.com/>.